

Öldürücü Grip Uyarısı

Tüm dünyayı etkisi altına alan (pandemik) griplere Tip A deniyor. Hayvanlardan insanlara atlayan ve yeni bir tip A virüsünün yakında Çin'den yayılabileceği uyarısında bulunan sağlık araştırmacıları, yetkilileri zamanında önlem almaya ve bu virüse karşı etkili olduğu bildirilen ilaçları zamanında stoklamaya çağırıyorlar. İnsanda bu tip yeni virüslere karşı bağışıklık tepkisi henüz oluşmadığından, hastalık son derece bulaşıcı ve öldürücü. 1918 yılında insan grip virüsü genlerine yaban domuzu grip virüsü parçalarının karışmasıyla ortaya çıktığı öne sürülen İspanyol Gribi, özellikle gençler olmak üzere 20 milyondan fazla insanın ölümüne neden olmuştu. Daha az can almakla birlikte 1957 yılında dünyayı dolaşan Asya Gribi ile 1968 yılında patlak veren Hong Kong gribi salgınları da önemli ölçüde kırıma yol açmıştı. 1997 yılında Hong Kong'da tavuklara özgü bir virüsün insanlara bulaşması üzerine kentteki tüm tavuklar öldürülmüş ve böylece bir salgının önü alınmıştı. Ancak kuşlara özgü (avian) virüsün H5N1 diye tanımlanan türünün bulaştığı 18 hastadan altısı yaşamını yitirmişti. Bu virüs tam olarak "sınıf atlayan" türden değildi. Tavuklardan insanlara bulaşabilmesine karşın, henüz insandan insana bulaşmayı öğrenememiş olmaları nedeniyle tavuklara uygulanan toplu katliamla sorun çözülebilmisti. Virologlar sınıf atlayan virüslerin neden bu kadar güçlü (öldürücü) olduğunu araştırıyorlar. Bu konuda önemli bulgulara da erişilebilmiş. Örneğin araştırmacılar Kanada'da salgın sırasında ölen bir kadının donmuş toprakta korunmuş cesedinden aldıkları İspanyol Gribi virüs parçacıkları üzerinde yaptıkları araştırmada üç önemli virüs proteininin gen dizilişlerini bulmuşlar. Bunlar, hemaagglutinin, nöraminidaz ve yapısız protein.

Ancak bu proteinler, virüsün neden bu kadar etkin olduğunu açıklayacak ip uçları verebilmiş değil. Bu durumda yeni bir tip A virüsün, gene milyonlarca insana bulaşması bir kabus olmaya devam ederken, Hong Kong'da yeni bir H5N1 virüsünün canlı tavuk pazarlarında görülmesi üzerine kentteki tüm tavuklar gene bir kitle imha operasyonunun kurbanı oldular. Virüsün insanlara bulaştığını gösteren herhangi bir olguya rastlanmamış değil. Ancak araştırmacılar yeni bir virüsün ortaya çıkıp hızla dünyaya yayılması durumunda ne yapılabileceği konusunda ciddi olarak düşünmeye başladılar bile. Tavuklara uygulanan çözümün insanlara uygulanması söz konusu değil. Aşılarsanız, bunların hazırlanması da zaman alacaktır. Durum böyle olunca nöraminidaz baskılayan ilaçlar, öldürücü, nezleye karşı ilk savunma hattını oluşturabilir. Nörominidaz, hücreler üzerindeki grip virüsü almaçlarının yüzeylerinde siyalik asit artıklarını yok ederek virüsün bedene yayılmasına yol açıyor. Nöraminidaz baskılayıcı olarak halen piyasada iki ilaç bulunuyor. Avustralya'da geliştirilen ve Glaxo-Smith-Kline firmasının pazarlanan Relenza adlı toz ile, Hoffman-LaRoche'un pazarladığı Tamiflu adlı haplar. Bunlar virüsün bölünerek çoğalmasını engellemekle birlikte, o zamana kadar yaptıkları hasarı kontrol etmekte yetersiz kalıyorlar. Bu

nedenle yarar sağlayabilmeleri için virüsün bulaşmasından hemen sonra verilmeli. Bunun için de hastalık bulaşıp bulaşmadığını ortaya koyacak hızlı, duyarlı, basit ve ucuz testler gerekli. Ayrıca bir salgın durumunda doktorların tümü grip hastalarıyla uğraşacaklarından, bu testlerin mahalle eczanelerinde, hatta evlerde rahatlıkla yapılabilmesi gerekiyor. ABD'de ZymeTx firması polaroid film ve fosforlu kimyasallara dayalı böyle bir test cihazının denemelerini yapıyor. Biota Holdings (Avustralya) ve BioStar (ABD) firmaları da ortaklaşa geliştirmekte oldukları testlerde virüsü tanıyınca mor renk alan biyosensörler kullanıyorlar. Testlerden ikisinde de sonuç 20 dakika içinde alınabiliyor. Bu durumda salgınla mücadele için en iyi yöntem ilaçlar. Bunlar arasında da en etkili olanlar pahalı olmalarına karşın nöraminidaz baskılayıcıları. Ancak büyük bir grip salgını durumunda bu ilaçların kullanımı ortaya çeşitli sosyal, politik, ekonomik ve lojistik sorunlar çıkaracaktır. Ayrıca ilaçların işe yaraması için çok büyük miktarda ilacın hemen başlayarak düzenli kullanılması gerekiyor. Bu da belirli yerlerde önceden ve bol miktarlarda depolanmalarını gerekli kılıyor. Oysa depolar, yapı, yer ve sayı bakımından oldukça yetersiz. İşin kötüsü, geçen yılki grip mevsiminin hayli hafif geçmesi, nöraminidaz baskılayıcılara karşı ilginç, dolayısıyla da kârların azalması nedeniyle ilaç firmalarının da gribe olan ilgileri azalmış durumda. Tıp araştırmacıları, bütün bunlara ve kamuoyunun azalan ilgisine karşın, yeni ve öldürücü bir grip salgınının hafife alınmayacak bir tehdit olduğunu vurgulayarak, çok geç olmadan ilaç depolanması için çağrı yapıyorlar.



Science, 7 Eylül 2001